

Herberg eller hospital?

Udgivet af Socialtilsyn Hovedstaden, Tilsynskonsulenter Laura Nørskov Juul & Bjarne Ruberg Larsen

”Vi er det største psykiatriske hospital i København”

udtaler en medarbejder på et herberg under et af vores tilsynsbesøg.

Citatet og artiklens overskrift er provokerende, da formålene for de to typer institutioner er vidt forskellige. Alligevel har vi i Socialtilsyn Hovedstaden gennem de seneste 6 år erfaret en tydelig tendens, der peger på, at der på herbergerne opholder sig flere borgere med et psykiatrisk behandlingsbehov og flere borgere med somatiske problemstillinger. Disse grupper af borgere lever typisk et meget kaotisk liv, hvor de umiddelbare behov for alkohol og stoffer skal tilfredsstilles. De har typisk svært ved at lade ”fornuften” styre og tage vare på de basale behov som mad, søvn og hygiejne.

Når vi i socialtilsynet møder disse borgere, borgergrupper, målgrupper, så giver det ofte anledning til en refleksion over, om borgerne hører til på et herberg, eller om der er behov for en mere indgribende indsats, som typisk knyttes til § 108 eller § 107 tilbud, som er længerevarende eller midlertidige bo-tilbud til borgere med særlige behov. En del af vores refleksioner handler om, hvorvidt indsatsen i Servicelovens § 110-tilbud (herberger) kombineret med de medarbejderkompetencer og ressourceallokeringen på herbergerne matcher de meget udsatte og sårbare borgers behov for støtte og hjælp.

Hvad er formålet egentlig med § 110?

Den borgerrettede indsats på et herberg hænger sammen med lovtæksten i serviceloven, som man dog kan argumentere for savner en decideret formålsparagraf – altså hvad det enkelte herberg forventes at kunne opnå. Den gængse opfattelse af herbergernes kerneopgave er at afklare borgerens situation og behov i et samarbejde med borgerens handlekommune. I Hjemløsestrategien 2009-2012 blev der fra politisk side defineret nogle målsætninger, som pejler i retning af et formål. Disse målsætninger handler i et vist omfang om, at borgeren skal tilbydes en bolig. Implicit i denne forståelse kan ligge, at borgerne under opholdet på herberget får en tryk og mere stabil livsførelse, som giver mulighed for at kunne varetage at komme i egen bolig.

Den indsats, som vi i socialtilsynet møder på herbergerne, handler også om at få skrevet borgeren op til bolig og få sikret borgeren et forsørgelsesgrundlag, så det i det hele taget bliver muligt for borgeren at betale for en bolig. Der etableres også relevante kontakter til jobcentrene, som understøtter borgerens fremtidige beskæftigelsessituation. Generelt er etablering af netværk omkring borgeren en væsentlig del af arbejdet for medarbejderne på herbergerne.

Men en ting er, at borgeren har et netværk, en anden er, om borgeren kan gøre brug af det netværk, som er etableret sammen med herberget. For borgere med ubehandlede psykiatriske problemer, som har brug for stoffer og alkohol for at holde psyken i ro, beskriver flere medarbejdere, som vi møder, at det er svært for dem at møde op i eksempelvis misbrugsbehandling inden for de etablerede rammer, og derfor er der behov for at arbejde pædagogisk med borgerens adfærd. Og her opstår så et dilemma; for ligger det reelt i § 110-indsatsen at arbejde med borgerens

adfærd, eller hører det nærmere til arbejdet efter udflytning til egen bolig? Eller er det pædagogiske adfærdsarbejde netop blandt grundstenene til at kunne fastholde egen bolig og dermed komme ud af hjemløsheden?

De seneste års udvikling i målgruppen for § 110, som omfatter mere og mere ubehandlet psykiatri og væsentlige somatiske problemstillinger kombineret med den lange ventetid på boliger (primært i hovedstaden), kræver, at der reflekteres over formålet for herbergerne og de handlemuligheder, herbergerne har for at imødekomme borgernes faktiske behandlingsbehov.

Medarbejdernes kompetencer er i spil i refleksionerne, da de jo fungerer som midlet til at opnå formålet. Det er derfor ikke uvæsentligt at reflektere over hvilke kompetencer, der er behov for. Formålet med at afklare borgers situation og behov er væsentlig anderledes end at tage vare på og drage omsorg for en borgers mentale og psykiske velbefindende. Borgere med ubehandlede psykiatiske problemer har det ikke godt og kan udgøre en risiko for de øvrige beboere i boformen og for medarbejderne. Det stiller krav til medarbejdernes kendskab til og viden om psykiatri, så de kan aflæse borgeren og handle med tryghed og sikkerhed for øje.

Mange medarbejdere beskriver over for socialtilsynet, at de bruger meget tid på "brandslukning." Det vil sige, at de bruger tid på at skabe ro på fællesområder og sikre et trygt miljø ved at være til stede i fællesskaberne. Og det er ikke kun herbergets egne beboere, som skaber denne tilstand, men i høj grad også udefrakommende gæster, som af en eller anden årsag befinder sig i herbergets fællesområder. Socialtilsynet ser det på tilsynsbesøg, ligesom det ses afspejlet i herbergenes døgnrapporter, og er således ikke et

udtryk "forkælede" medarbejdere, der helst vil arbejde én-til-én. Brandslukning synes at være et vilkår på langt de fleste herberger. Udfordringen er bare, at brandslukning og det umiddelbare arbejde med at sikre ro og tryghed i fællesområderne går fra den tid, som medarbejderen skal bruge med den enkelte beboer og hans eller hendes problemstillinger. Dermed bliver formålet med § 110 igen sat i spil. For handler det om, at man etablerer netværk eller handler det om, at borgeren lærer at bruge sine netværk og dermed opnår selvstændighed?

Det er socialtilsynets erfaring, at herbergerne generelt set har gode og engagerede medarbejdere, som formår at møde borgerne med anerkendelse, respekt og empati. Dette er afgørende for at skabe en tryk og tillidsfuld relation, men spørgsmålet er, om det er nok til at skabe forandringer og give en fornøden støtte til borgere med vidtrækkende psykiatiske og somatiske problemstillinger.

Refleksioner i et historisk perspektiv

Hvis man reflekterer over målgruppens forandring i et historisk perspektiv, så dukker der interessante perspektiver op. Herbergerne eller forsorgshjemmene udspringer af fattiggårdene, som i 1933 ændrede navn til arbejdsanstalter. Formålet var at genopdrage borgerne til arbejde og ikke at yde omsorg til trods for, at man var indlagt, når man boede på fattiggården eller arbejdsanstalten. Over tid ændrede samfundet sig, og herbergerne fik mere karakter af omsorgstilbud end arbejdsanstalt i denne udvikling. Med serviceloven i 1998 ændrede herbergerne endnu engang karakter og blev til den midlertidige boform, og i dag betragtes det som en overgang til egen bolig.

Optaget på herbergerne har også ændret sig markant over tid; fra alle trængende til hjemløse og misbrugere. Den seneste udvikling peger som nævnt på en tendens til flere hjemløse med dobbelt problematikker, det vil sige både et misbrug og en betydelig psykiatrisk lidelse og ofte kombineret med somatiske problemer, som følge af det hårde liv på gaden. Og hvorfor er det så sådan?

Svarene kan være mange. Nogle af de betragtninger vi hører på vores besøg på herbergerne er, at nedlæggelsen af sengepladser i psykiatrien i 00'erne og 10'erne har været medvirkende årsag. Derudover nævnes de øgede krav til eksisterende botilbud om ensartede, tydelige målgrupper med dokumenterbare mål for den enkelte borgers udvikling som bidragende til ekskludering af borgere med betydelige behandlingsbehov. Ydermere nævnes, at lange ventelister på bolig – og specielt på billige boliger – også har en betydning.

Natcaféerne: En oase af forskelligheder

I de tilfælde hvor et herberg også driver et nattherberg eller natcafé, fører socialtilsynet også tilsyn med den aktivitet. I Socialtilsyn Hovedstaden har vi mødt de meget misbrugende borgere, som benyt-

ter natcaféen som en form for daglig base, de frihedssøgende borgere, som ikke trives i en regulert ramme og de udenlandske arbejdere, som er i landet i en periode for at tjene penge. Vi har mødt den nyligt øjenopererede borger og borgeren med dropstativet, som begge, af uvisse årsager, mistede deres bolig under hospitalsindlæggelsen og blev udskrevet til natcaféen for at komme sig. Vi har sågar mødt borgere på natcaféer, som allerede er visiteret og bor på et § 108-tilbud, men som har svært ved at leve under de rammer, som § 108-tilbuddet kan tilbyde. Natcaféerne rummer stort set alle med et behov.

Litteraturhenvisninger

Socialstyrelsen: *Faglige anbefalinger til god praksis på § 110-boformer*. URL: <https://sbst.dk/udgivelser/2019/faglige-anbefalinger-til-god-praksis-paa-%C2%A7-110-boformer>

På kanten: *Fattiggården*. URL: <http://museer-nepaakanten.dk/huse/fattiggarden/>

Indenrigs- og Socialministeriet (2009): *Regeringens Hjemløsestrategi – en strategi til at nedbringe hjemløshed i Danmark. 2009-2012*